

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ: СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ КРИЗИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано підходи до визначення поняття «ресурсний потенціал» та запропоновано власне його трактування. Окреслено роль ресурсного потенціалу у забезпеченні стійкого функціонування вітчизняних машинобудівних підприємств в умовах кризи.

Ключові слова: ресурси, ресурсний потенціал підприємства, цілі підприємства, конкурентоспроможність, криза.

Abstract

The article analyzes the approaches to the definition of «resource potential» and the author's definition of this concept is offered. The role of resource potential in ensuring sustainable functioning of mechanical engineering enterprises in the condition of crisis is outlined.

Keywords: resources, resource potential of enterprise, goals of the enterprise, competitiveness, crisis.

Вступ

Сучасний стан економіки України характеризується кризовими явищами та процесами, що негативно позначилися на діяльності більшості суб'єктів господарювання, стримуючи зростання економіки країни загалом.

Так, на сьогодні істотними проблемами, які гальмують розвиток підприємств вітчизняного машинобудування є: недосконалість законодавчої бази, яка регламентує господарську діяльність підприємств; відсутність державної підтримки виробника; слабкість внутрішнього ринку збуту; зростання трудової міграції та дисбаланс на ринку праці; недоліки в кадровій підготовці інженерів та робітників для машинобудування; відсутність стимулювання експорту продукції; значне переважання експорту сировини над експортом готової продукції; недостатність коштів для модернізації виробництва; висока вартість кредитних ресурсів; незахищеність внутрішнього ринку від зарубіжних конкурентів; відсутність преференцій українському виробнику та споживачу та ін.

За таких умов перед вітчизняними товаровиробниками особливо гостро постають проблеми обмеженості ресурсів, що підсилюються і тенденцією зростання їх вартості.

Відповідно, необхідність оптимального та ефективного використання ресурсів породжує науковий інтерес до вивчення питань, пов'язаних з ресурсними потенціалом. Дослідженнями цих проблем займалися такі вчені, як Александрова Г. М., Вишнеvsька О. М., Горбоконь В. Ю., Гриньова В. М., Дегтярьова І. О., Довгаль Н. С., Краснокутська Н. С., Лапін Є. В., Огорокова Л. Г., Орлатий М. К., Романюк С. А., Рябенко В. В., Салун М. М., Сердак С. Е. та ін.

Останніми роками спостерігається особливе поживлення в обговоренні проблем ефективного формування та використання ресурсного потенціалу підприємствами. Однак, незважаючи на активну дискусію серед науковців, існує виражена неоднозначність трактування сутності даного поняття та виокремлення його елементарних частин, що водночас породжує чимало спірних питань і щодо формування та управління ресурсним потенціалом підприємства за сучасних умов господарювання. Тому, на нашу думку, питання трактування сутності поняття «ресурсний потенціал» вимагає більш ґрунтовних досліджень.

Результати досліджень

Належний стан ресурсного потенціалу є основою високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Відсутність знань про його величину та невикористані резерви на підприємстві можуть

привести до необґрунтованого нарощування ресурсного потенціалу. Відповідно, на підприємстві може збільшуватися кількість ресурсів, що вимагає додаткових витрат на їх зберігання, а також призводить до втрат можливостей щодо використання предметів та засобів праці більш ефективно. В умовах економічної кризи це особливо неприпустимо, адже перед багатьма підприємствами, здебільшого, постає питання виживання, а не зростання.

Вирішення такого складного, але надважливого завдання щодо оптимізації ресурсного потенціалу підприємства неможливе без чіткого розуміння сутності та змісту досліджуваного поняття, що дозволяє визначити його загальні властивості та характеристики, дає можливість визначити в подальшому принципи ефективного формування, використання та управління ресурсним потенціалом підприємства.

Варто зазначити, що на сьогоднішній день у зарубіжній і вітчизняній літературі існує чимало трактувань поняття «ресурсний потенціал підприємства». Найбільш поширеними підходами до тлумачення є характеристика досліджуваного поняття як «сукупності ресурсів» або ж «можливостей (здатностей)».

Так, Г. М. Підлісецький наводить визначення ресурсного потенціалу як «сукупності взаємозв'язаних ресурсів, зокрема, земельних, матеріально-технічних, трудових, фінансових» [1]. Однак, на нашу думку, в даному підході увага акцентується лише на видах ресурсів і не розкривається в повній мірі вся суть цього поняття.

Дещо ширше трактування ресурсного потенціалу підприємства пропонує Г.М. Александрова, розглядаючи його як «сукупність всіх економічних ресурсів і здатностей підприємства, які характеризують його реальні можливості для досягнення стратегічних і тактичних цілей, а також отримання економічного ефекту» [2].

Н.Г. Міценко та О.І. Кумечко у своїй роботі описують ресурсний потенціал підприємства як «сукупність взаємопов'язаних ресурсів, які використовуються для виробництва продукції. Величина цього потенціалу визначається обсягом окремих видів ресурсів (земельних, матеріальних і трудових), які перебувають у розпорядженні підприємства» [3].

Акцентуючи увагу на тому, що використання ресурсів повинно забезпечувати певний результат, С.Е Сердак дає визначення ресурсного потенціалу підприємства як «сукупності матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, зокрема здатності робітників підприємства ефективно використовувати названі ресурси для виконання місії, досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства» [4].

Слід зауважити, що Л. Г. Огорокова, наголошуючи на важливості часового фактору, зазначає, що ресурсний потенціал підприємства є сукупністю всіх ресурсів підприємства, що забезпечують можливість отримання максимального економічного ефекту в заданий момент часу [5].

Ю. Т. Олійник розглядає дане поняття з позиції системи управління і визначає ресурсний потенціал підприємства як ресурсне забезпечення корпоративного менеджменту. В свою чергу, ресурсне забезпечення він розподіляє на зовнішнє (ресурси керованої підсистеми) і внутрішнє (ресурси корпоративного управління) [6].

Більш розгорнуте трактування наводять у своєму дослідженні Н.Г. Міценко і С.В. Титар, підкреслюючи при цьому важливість якісних і кількісних характеристик ресурсів. Автори зазначають, що: «ресурсний потенціал є можливістю сукупних ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства, та визначається їх кількістю, якісними параметрами, складом, співвідношенням і відповідністю цілям, що вирішуються підприємством на тому чи іншому етапі розвитку» [7]. На їхню думку, склад ресурсного потенціалу та механізми його формування істотно відрізняються за галузями і сферами економічної діяльності.

Американські науковці, на відміну від українських вчених, при формулюванні сутності ресурсного потенціалу виходять з орієнтації на виживання фірми в умовах конкурентного середовища, а не досягнення певних цілей. До даного питання вони підходять з точки зору стратегічного управління, визначаючи, що досягнення бажаних обсягів виробництва чи отримання прибутку ще не гарантує виживання фірми у майбутньому. Так, А.А. Томпсон та А.Дж. Стрікланд у своїй роботі зауважують: «досвід та знання компанії, інтелектуальний капітал, конкурентні можливості, унікальні навички, стратегічні активи, ринкові досягнення в сукупності складають її ресурсний потенціал, необхідний для успішної конкурентної боротьби», успіх в якій визначається також кількістю цих ресурсів та спроможністю компанії мобілізувати їх у потрібний момент [8].

Опрацювавши наведені вище підходи науковців до трактування поняття ресурсного потенціалу підприємства, пропонуємо власне бачення його сутності.

На наш погляд, ресурсний потенціал – це система взаємопов'язаних ресурсів (що характеризуються відповідним кількісним і якісним складом та мають оптимальне співвідношення) і можливостей підприємства, які можуть бути використані в певних умовах (або в заданий момент часу) для досягнення стратегічних і тактичних цілей, а також отримання економічного, соціального та екологічного ефектів. В даному трактуванні підкреслюється те, що ресурси слід розглядати не як окремі складові, а як цілісну систему. Крім того, варто зважати не лише на економічний, але і на соціальний та екологічний ефекти, які можуть бути досягнуті підприємством в ході діяльності.

Основою успішного функціонування та розвитку будь-якого підприємства є наявність ресурсного потенціалу, а також його здатність швидкої адаптації до змін зовнішнього середовища. Ефективне управління ресурсним потенціалом забезпечує конкурентоспроможність підприємства та його прибутковість. Це пояснюється тим, що ресурси можуть набувати форми ключових компетенцій, якими не володіють конкуренти, коли високовартісні або дефіцитні на ринку ресурси підприємство використовує більш уміло, ніж його ринкові суперники.

Висновки

Дослідивши теоретичні погляди науковців, можна зазначити, що в економічній літературі існують досить різнобічні позиції щодо змісту поняття «ресурсний потенціал підприємства». Часто думки дослідників різняться. Так, наприклад, одні вчені вважають, що досліджуване поняття є поєднанням лише ресурсів, без урахування їх якісної сторони. Інші – зовсім не враховують цільове призначення ресурсного потенціалу.

Відповідно, за результатами дослідження авторами було запропоновано трактування ресурсного потенціалу підприємства, яке на наш погляд, більш детально та повно характеризує його сутність.

В подальшому, важливим є вивчення структури та методів оцінювання ресурсного потенціалу підприємства. Вирішення цих завдань є важливою передумовою розробки обґрунтованих управлінських рішень щодо ефективного формування та управління ресурсним потенціалом. Слід зазначити, що це має вагоме значення як для окремого підприємства, так і для економіки України загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Підлісецький Г. М., Толкач М. І. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрного сектора. Економіка АПК. 2008. № 5. С. 65–66.
2. Александрова Г. М. Управління фінансовим ресурсозбереженням торговельних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.08. Донецьк, 2009. 21 с.
3. Міценко Н. Г., Кумечко О. І. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, структура, стратегія використання. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. 2010. Вип. 20.9. С. 193-198.
4. Сердак С. Е. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання. Академічний огляд. 2008. № 2. С. 83-88.
5. Огорокова Л. Г. Ресурсний потенціал підприємств / Л. Г. Огорокова. СПб. : С-ПбГТУ, 2001. 293 с.
6. Олейник Ю. Т. Новые модели корпоративного менеджмента: Новые инструменты управления ресурсами: монография. Донецк : ООО «Юго-Восток, Лтд», 2007. 308 с.
7. Міценко Н. Г., Титар С.В. Проблемний аналіз в управлінні ресурсним потенціалом торговельних підприємств. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. 2011. Вип. 21.10. С.317-322.
8. Томпсон А. А., Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа / пер. с англ. 12-е изд. М.: Вильямс, 2009. 928 с.

Прычепя Ірина Валеріївна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: prychepera.iryana@gmail.com.

Вовк Тетяна Миколаївна – студентка групи МПОУз-19мз, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kalyginatanyshal@gmail.com.

Prychepera Iryna V. – Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of Business Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: prychepera.iryana@gmail.com.

Vovk Tetiana M. – student of the MPOUz-19mz group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kalyginatanyshal@gmail.com.